

VI раздел монографии содержит факсимилие оригинала памятника, его транскрибированный текст, список опечаток и перевод на английский язык.

В целом монография Гордона Б. Форда весьма ценное исследование, значительный вклад в изучение истории литовского языка. Она окажет большую пользу не

только лингвистам, изучающим особенности древнелитовского языка, но и балтийских языков вообще. Она представляет интерес и славистам, изучающим вопросы истории белорусского, польского и других славянских языков.

A. M. Pom

Simon Szyszman, *Aus dem Nachlaß mongolisch-litauischer Beziehungen, — Beiträge zur Alten Geschichte und deren Nachleben. Festschrift für Franz Altheim zum 6.10.1968. Herausgegeben von Ruth Stiehl und Hans Erich Stier. Zweiter Band. Walter de Gruyter & Co. Berlin, 1970, 248–250 p.*

Kad čia, recenzijų skyriuje, drįstama atkreipti skaitytojų dėmesį į atskirą straipsnį, pradžioje gali pasirodyti kiek neįprasta. Tačiau leidiniui „Baltistica“ ribotis vien knygų recenzavimu kažin ar tikslinga. Knygų, ištiesai ar bent žymia dalimi skirtų baltų kalbų dalykams, pasirodo ne tiek jau daug. Už baltų respublikų ribų kalbininkų baltistiniai tyrinėjimai kaip tik labiausiai reiškiasi atskirais straipsniais. Tie straipsniai, paprastai skelbiami bendresnio pobūdžio lingvistiniuose ar net įvairiuose nelingvistiniuose leidiniuose, platesniam baltistų ratui neretai lieka nežinomi.

Šis orientalistų S. Šišmano straipsnis yra skirtas žodžio *žirgas* etimologijai. Konstatavęs, kad ligšioliniai aiškinimai — iš jų pranašėnis yra siejimas su *žergti*, *žiřgti* — specialistų tebe laikomi ginčytiniais, autorius iškelia mintį, jog tai galįs būti skolinys iš visai kitos kalbų šeimos, ir kaip galima šaltinį nurodo klasikinės mongolų kalbos *ažirya* „eržilas“. Dauge lyje tiurkų kalbų bei tarmių, tesudarančių, kaip dažnai galvojama, kitą (šalia mongolų) tos pačios platesnės kalbų šeimos, vadinamos altajine, šaką, irgi žinomas šitokios reikšmės panašus pavadinimas — *ajyir* (sen. *adyir*), pasiskolintas slavų, plg. *s.-ch. ajzup* „eržilas“, bulg. (trm.) *ažžep* „t. p.“, le. *ogier* „t. p.“ ir kt. Autorius primena, jog tarp lietuvių ir mongolų seniau būta tiesioginių kontaktų: XIV a. ir vėliau Lietuvos ir Aukso Ordos žemės susisieki (siena ilgokai ėjo Dniepro žemupiu).

Lie. *žirgas* kilmės naują aiškinimą, pateiktą S. Šišmano, negalima laikyti patikimu. Kad iki šiol lietuvių kalboje neaptikta nė vieno betarpiško skolinio iš mongolų kalbos, veikiausiai nėra atsitiktinumas: kalbų sąveikai pasireikšti paprastai reikalingi pastovesni atitinkamų tautų kontaktai, negu susidūrimai kovos lauke ar valdovų diplomatiniai santykiai. Ir tada, kai Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė ribojosi su Aukso Orda, lietuvių ir mongolų tautos buvo skiriamos slavų (be to, pačioje Aukso Ordoje, matyt, buvo ne mongolų, o tiurkų — pirmiausia totorių — etninė persvara). Net sutikus, kad tokiomis sąlygomis vienas kitas skolinys vis dėlto būtų įmanomas, lie. *žirgas* kildinimui iš mong. *ažirya* „eržilas“ pastoja kelią fonetiniai sunkumai. Nesuprantama, kodėl tas žodis, pereidamas į lietuvių kalbą, turėtų netekti pradžios balsio (įsivaizduoti *a*-išnykus pačioje mongolų kalboje irgi, rodos, nėra kaip — juk jį tebeturi ir dab. mong. *азарга* „eržilas“). Kildinimą iš mongolų kalbos dar griežčiau verčia atmesti tai, kad lie. *žirgas* turi atitikmenų kitose baltų kalbose, plg. pr. *sirgis* „eržilas (išdaris?)“ (jau seniausiam prūsų kalbos paminkle — Elbingo žod.), la. *ziřgs* „arklys“ (jei pastarasis būtų išplitęs iš lietuvių kalbos, turėtų *ž-*, plg. latvių kalbos lituanizmus *žebērklis*, *žilbt*, trm. *žibēt*, *žīģis* ir kt.).

V. Urbutis